

Pr. Prof. Dr. Ion Vicovan

Pr. Călin Adumitroaie

Cuvioasa Parascheva, sfânta populară a Ortodoxiei,
în istoria și în evlavia poporului român

Pr. Prof. Dr. Ion Vicovan

Pr. C\l\lin Adumitroaie

**Cuvioasa Parascheva,
sfânta popular\ a Ortodoxiei,
`n istoria [i `n evlavia poporului român**

Carte tip\rit\ cu binecuvântarea
Înaltpreasfin]itului
TEOFAN
Mitropolitul Moldovei [i Bucovinei

Ia[i, 2011

CUPRINS

ABREVIERI.....	7
INTRODUCERE.....	9
CAPITOLUL I – Sfânta Parascheva la sud de Dunăre	
I.1. Scurtă istorie a vieții Sfintei Parascheva	12
I.2. Cronicari străini care au scris despre Sfânta Parascheva	16
I.3. Mărturii istorice ale unor autori români privitoare la viața Sfintei Parascheva	18
I.4. Moaște Sfintei Parascheva la Epivat, Târnovo și Vidin	20
I.5. Opinia episcopului Melchisedec Ștefănescu despre trecerea moaștelor Sfintei Parascheva la nordul Dunării în veacul al XIV-lea	23
I.6. Moaște Sfintei Parascheva în Serbia și la Constantinopol.....	24
CAPITOLUL II – Moaște Sfintei Parascheva în Moldova	
II.1. Vasile Lupu – apărător al Ortodoxiei	28
II.2. Aducerea moaștelor Sfintei Parascheva la Iași	32
II.3. Mențiuni despre moaște Sfintei Parascheva de la Iași	41
II.4. Momente de ceremonie de ziua Sfintei Parascheva la Curtea din Moldova	47
II.5. Anul 1888 și mutarea moaștelor Sfintei Parascheva de la „Trei Ierarhi” în noua Mitropolie	52
CAPITOLUL III – Moaște Sfintei Parascheva în secolul al XX-lea	
III.1. Sărbătoarea Iașului la începutul veacului al XX-lea	61
III.2. Evacuarea raclei cu moaște Sfintei Parascheva de la Iași	64
III.3. Procesiunea cu moaște Sfintei Parascheva după al Doilea Război Mondial	71
III.4. Generalizarea cultului Sfintei Cuvioase Parascheva	91
III.5. Proclamarea generalizării cultului Sfintei Parascheva ...	97

CAPITOLUL IV – Sfânta Parascheva `n evlavia credincio[ilor

IV.1. Câteva dintre icoanele reprezentative ale Sfintei Parascheva	107
IV.2. Biserici vechi din]ara noastr\ cu hramul Sfânta Parascheva	144
A. Biserici din veacul al XV-lea `nchinat Sfintei Parascheva	144
B. Biserici din veacul al XVI-lea `nchinat Sfintei Parascheva	147
C. Biserici din veacul al XVII-lea `nchinat Sfintei Parascheva	149
D. Biserici din veacul al XVIII-lea `nchinat Sfintei Parascheva	161
E. Biserici din veacul al XIX-lea `nchinat Sfintei Parascheva	190
F. Biserici din Basarabia `nchinat Sfintei Parascheva.....	209
IV.3. Cinstirea Sfintei Parascheva `n perioada comunist\	210
IV.4. Pelerini renumi]i la moa[tele Sfintei Parascheva pân\ `n anul 1990	226
IV.5. S\rb\toarea Sfintei Parascheva dup\ anul 1989	230
IV.6. Ve[mintele Sfintei Cuvioase Parascheva de la Ia[i	240
IV.7. Racla Sfintei Parascheva	252
IV.8. Baldachinul Sfintei Parascheva	263
CONCLUZII	271
BIBLIOGRAFIE.....	273
PLAN\{E	283

INTRODUCERE

Sfânta Cuvioasă Parascheva de la Iași este una dintre cele mai populare sfinte ale Ortodoxiei, în general, și ale Ortodoxiei românești, în special. Ea este cinstită atât în locurile în care au avut legătură cu viața ei sau cu sfintele sale moaște, cât și în afara lor. În mod aparte, ea este cinstită, cu sporit evlavie, în Moldova, unde se află trupul ei neputrezit și pe care o ocrotește de 370 de ani. Nu ea a fost cunoscută și cinstită ca sfântă și în celelalte țări românești, chiar cu câteva secole înainte de aducerea sfintelor ei moaște în țara noastră.

Cinstirea deosebită de care s-a bucurat Sfânta Parascheva în rândul creștinilor ortodocși, mai ales a celor din zona balcanică, a făcut ca viața ei să fie consemnată de istoricii bisericești și laici încă din veacul al XII-lea. Dar nu numai viața, ci și minunile pe care le-a săvârșit sfânta în decursul timpului au făcut să curgă râuri de cerneală, consemnând multul folos pe care ea l-a oferit celor care i l-au cerut cu credință. Pelerinajul neîntrerupt la moaștele sale, încă din momentul descoperirii lor și până astăzi, este mărturia concretă a credinței, a evlaviei și a recunoștinței dreptmăritorilor creștini în mijlocirea Cuvioasei Maicii Parascheva înaintea Marelui Hristos și înaintea Tronului Preasfintei Treimi.

Deși cinstită ca sfântă de strămoșii noștri cu mult timp înainte de aducerea moaștelor sale în Moldova (1641) și consemnată ulterior și în cărțile de cult ale Bisericii noastre, ea a fost trecut în calendarul creștin ortodox românesc abia în a doua jumătate a veacului XX. Ea este recunoscută și a intrat în evlavia populară română cu apelativul „mult folositoare”, aceasta arătând că ea a fost și a rămas o sfântă spre care s-au îndreptat cu multă dragoste și nădejde tare o mulțime de credincioși, oferindu-le tuturor ajutor, fiind „limanul de scăpare al celor neviforași” aflași pe „marea acestei vieți”.

Nu în pofida vechimii ei, cinstirii ca sfântă, evlaviei timpurii din partea înaintașilor noștri, precum și în pofida mulțimii minunilor săvârșite de sfântă în curgerea vremii, cultul ei a fost oficializat,

cum aminteam, foarte târziu, printr-o hotărâre a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, abia în anul 1950, respectiv 1955.

-n anul 1950, la inițiativa patriarhului Justinian Marina, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a aprobat generalizarea cultului Sfintei Parascheva, iar pe 14 octombrie 1955 la Iași a avut loc proclamarea extinderii cultului ei în Patriarhia Română. De atunci, în ziua de 14 octombrie Biserica Ortodoxă Română face pomenirea Sfintei Cuvioase Parascheva de la Iași. Sărbătoarea este încununată atât de pelerinajul creștinilor ortodocși din țară de peste hotare, cel mai mare pelerinaj din Ortodoxie, la racla cu sfintele sale moaște, de Sfânta Liturghie arhierescă săvârșită de un sobor de arhierii, la invitația mitropolitului Moldovei și Bucovinei, cât și de aducerea (ncepând cu anul 1996) a unor relicve sau sfinte moaște ale altor sfinți ai Ortodoxiei din diferitele părți ale Europei.

-ntrucât anul acesta, anul mântuirii 2011, se împlinesc 370 de ani de la aducerea sfintelor ei moaște la Iași (13 iunie 1641), în semn de recunoștință pentru ajutorul oferit credincioșilor din Moldova în special, de-a lungul timpului, fiind, așa cum o numește acatistul, „luminătoarea casnică a Moldovei”, dar și ca semn al evlaviei și al prețuirii fașe de toți închinătorii, slujitorii și pelerinii ei, am considerat necesar a elabora prezenta lucrare. Aceasta cuprinde mai multe aspecte: viața Sfintei Parascheva și cei care au scris despre viața acesteia; pelerinajul sfintelor ei moaște și aducerea lor la Iași; consemnarea ei de către cronicarii străini, dar și de către autorii români; mutarea ei în noua Catedrală și evacuarea raclei cu sfintele moaște în timpul celui de-al Doilea Război Mondial; generalizarea cultului ei și proclamarea oficială; bisericile închinete ei, în spațiul românesc, pe secole; racla, veșmintele și coroanele ei etc.

Fiind o sfântă care a trăit în veacul al XI-lea și ale cărei sfinte moaște au binecuvântat mai multe locuri și țări, bucurându-se de o mare evlavie, era firesc să se fi scris despre viața ei și despre minunile săvârșite, mult și de demult. Dintre cei care s-au aplecat asupra vieții ei amintim pe diaconul Vasilisc (sec. XII), patriarhul Teodosie al Bulgariei (sec. al XIV-lea), patriarhul Eftimie de Târnovo (sec. al XIV-lea), Moisi din Budiml (sec. al XVI-lea), mitropolitul Matei al Mirelor (sec. al XVI-lea), patriarhul Macarie al Antiohiei (sec. al XVII-lea), Nicodim Aghioritul (sec. al XIX-lea), mitropolitul Moldovei

Varlaam și Dosoftei (sec. al XVII-lea), episcopul Melchisedec Ștefănescu (sec. al XIX-lea) și alții din timpurile mai noi (preotul Gh. Păvăloiu, D. Ștefănescu, arhimandritul Varahiil Jitaru, preotul Milan Șesan, preotul Scarlat Porcescu, preotul prof. Mircea Păcurariu etc.).

Lucrarea de față se dorește a fi *una de sinteză*, referindu-se la aspectele legate de viața sfintei din diversele perspective apărute de-a lungul timpului, din vremuri mai îndepărtate și până astăzi.

Scopul lucrării este de a face mai bine cunoscută istoria Sfintei Parascheva după aducerea la Iași a sfintelor ei moaște. În același timp, într-un *act de euharistie* adus sfintei pentru tot ajutorul dat Moldovei și nu numai, dar și Celui care este „Unul Sfânt”, pentru darul revărsat asupra noastră prin Sfânta Cuvioasa Parascheva.

Capitolul I

SFÂNTA PARASCHEVA LA SUD DE DUN | RE

I.1. Scurt\ istorie a vie]ii Sfintei Parascheva

Sfânta Parascheva s-a n\scut \n prima jum\tate a secolului al XI-lea, \n sudul Dun\rii, \n Imperiul Bizantin, \n localitatea Epivat (Epivata, ast\zi o localitate din Turcia, Boiados sau Selim Pa[a¹), pe]\rmul M\rii Marmara, \n apropiere de marele ora[al lui Constantin, pe atunci capitala Bizan]ului. Anii copil\riei i-a petrecut al\turi de fratele s\u (ulterior se va c\lug\ri sub numele Eftimie, devenind episcop de Madite) \n casa p\rinteasc\ . Tradi]ia bisericeasc\ a consemnat numele p\rin]ilor, Nechita [i Sofia.

Plan[a I. Sfânta Parascheva d\ruind hainele sale cer]etorilor

¹ † Calinic Botoșăneanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Iașilor, *Sfin]ii – mlădi]e din Hristos (51 de Predici)*, Editura Doxologia, Iași, 2010, p. 190.

Ajungând la adolescență, a părăsit „frumusețea acestei lumi”, retrăgându-se în pustie. Trecând prin Constantinopol și Calcedon, și-a îndreptat pașii spre ținutul Pontului, unde s-a nevoit aproximativ cinci ani la Mănăstirea Maicii Domnului din Heraclea (astăzi Eregni). Dorind „cu dor nespus” să cunoască și să viețuiască la Locurile Sfinte, s-a stabilit în pustiul Iordanului, nevoindu-se în post și rugăciune într-o mănăstire de călugări. La vârsta de 25 de ani, ca urmare a unei viziuni, revine la Constantinopol, de unde, trecând Bosforul, se îndreaptă spre locurile natale. Acolo se va mai nevoi vreme de încă doi ani².

Planșa II. Sfânta Parascheva pe când se afla în pustie

² *Viața și Acatistul Sfintei Cuvioase Parascheva*, Editura Doxologia, 2010, pp. 6-10; Diac. P.I. David, *Caută și vei afla. Predici misionar-patriotice la toate sărbătorile anului, la sfinți mari, la cuvioși, propovăduitori și mărturisitori români cu sinaxar ardelean*, Ediția a IV-a, Editura Arhiepiscopiei de Alba Iulia, Alba Iulia, 1998, pp. 562-566; *Sfânta Cuvioasă Parascheva*, Colecția „Sfinții, prietenii lui Dumnezeu și ocrotitorii copiilor”, Editura „Sf. Mina”, Iași, 2007, pp. 2-13.

Tradi]ia bisericeasc\ a re]inut un eveniment minunat petrecut \n momentul \n care Cuvioasa Parascheva, \mbarcat\ pe o corabie, trecea \n zona european\ a Imperiului Bizantin. Se relateaz\ c\, \n timp ce se afla \n acea corabie, s-a st\arnit o furtun\ at\at de puternic\, \nc\at to]i cei care se aflau \mpreun\ cu ea credeau c\ vor muri \nghij]i de valuri. Atunci sf\anta, cu credin]\ [i n\dejde \n Dumnezeu, a strigat: *Kali kratei!* (mult curaj), [i au fost izb\vi]i de furtun\, ajung\nd nev\l\ma]i la]\rm. Se pare c\ \n urma acestei minuni respectiva zon\ a fost numit\ Kallicrateia, ast\zi Mir Marsinan, situat\ pe]\rmul Golfului Athira, aici fiind construit un monument [i o biseric\ \nchinat\ Sfintei Parascheva³.

Plan[a III. Sf\anta Parascheva se arat\ \n vis evlavio]ilor Gheorghe [i Eftimia din Kallicrateia

Ajuns\ \n localitatea natal\, marea nevoitoare a lui Hristos a \mp\rr]it averea mo[tenit\ de la p\rin]i s\racilor, suferinzilor, orbilor [i orfanilor. Sf\anta Parascheva [i-a dat sufletul \n m\ainile Domnului pe la jum\lataea veacului al XI-lea, la v\arsta de aproximativ 27 de ani, fiind \nmorm\ntat\ pe malul m\rii, aproape de Kallicrateia.

Morm\ntul a fost dat uit\rii p\an\ la sf\ar]itul veacului al XII-lea, c\nd, \n urma unor minuni s\vl\rite aici, au fost descoperite moa[tele \ntregi [i nev\l\mate de trecerea timpului ale sfintei. Ele au fost

³ † Calinic Boto\]aneanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Ia\ilor, *op. cit.*, p. 191.

medievală târzie, însă cel care l-a scos la lumină, editându-l în veacul al XIX-lea, a fost A. Papadopoulos-Kerameus, sub titlul *Viața și faptele Cuvioasei noastre Maici Parascheva cea Nouă din Epivates, de smeritul Matei, episcop al Mirelor* (1891)¹⁰.

Despre viața sfintei a scris și patriarhul antiohian Macarie. Cum a aflat patriarhul Macarie despre viața Sfintei Parascheva? Se pare că în urma vizitei întreprinse în Țările Române. Acestea, datorită poziției lor deosebite în cadrul Ortodoxiei, au atras de-a lungul timpului multe personalități bisericești (patriarhi, mitropoliți, episcopi) ale lumii creștine aflate sub stăpânire musulmană. În urma vizitelor, ei primeau ajutoare pentru eparhiile părăsite de dăni, domnii Moldovei și ai Țării Românești susținându-i cu daruri, cu plata anumitor datorii sau prin închinarea de mănăstiri românești.

Între cei care au vizitat Țările noastre, la loc de seamă a fost și patriarhul Antiohiei, Macarie Ibn al-Za'im, care, între anii 1652 și 1658, a vizitat Țările Române și Rusia. Mai mult de trei ani și jumătate patriarhul antiohian i-a petrecut printre români.

În februarie 1653, el vizitează capitala Moldovei, unde se închină la moaștele Sfintei Parascheva aflate la Biserica „Sfinții Trei Ierarhi”. Având în vedere că se scurseseră doar doisprezece ani de la momentul aducerii moaștelor sfintei la Iași, i-au fost relatate de martorii evenimentelor foarte multe lucruri despre sfântă, astfel că atunci când a consultat și scrierea lui Matei al Mirelor, recent la acea vreme, el a putut să-și facă o imagine destul de bine conturată despre Cuvioasa Parascheva și despre cultul de care se bucura sfânta în Moldova. Fiind un mare cărturar, el a așternut pe hârtie o versiune arabă a *Vieții Sfintei Parascheva cea Nouă*. Această versiune arabă a vieții Sfintei Parascheva, cuprinsă într-o *Culegere plăcută*, a fost publicată pentru prima dată în anul 2003, cu comentarii și traducere în limba engleză¹¹.

¹⁰ *Viața Sfintei Cuvioase Parascheva după versiunea arabă a Patriarhului Macarie al Antiohiei (sec. XVII)*, studiu introductiv și traducere din limba arabă de Dr. Ioana Feodorov, Editura Trinitas, Iași, 2006, p. 15.

¹¹ *Ibidem*, pp. 16-20.

Printre străinii care au cercetat viaja Sfintei Parascheva se numără [i aghiograful grec *Nicodim Aghioritul* (1749-1809). El a luat ca bază în alcătuirea lucrării sale versiunea mai veche a lui Eftimie, adăugându-i [tiri despre strămutarea moaștelor de la Târnovo la Belgrad, apoi la Constantinopol [i în cele din urmă, la Iași¹².

I.3. Mărturii istorice ale unor autori români privitoare la viaja Sfintei Parascheva

Chiar dacă această cuvioasă a fost cunoscută de români înainte de aducerea moaștelor sale la Iași, nu se păstrează lucrări închinată ei, în limba română, anterioare acestui eveniment. Viaja Sfintei Cuvioase Parascheva a fost scrisă în limba română începând cu veacul al XVII-lea. Astfel, în *Cazania* lui Varlaam, tipărită la Iași în 1643, întâlnim mențiuni despre viaja [i nevoia acestei sfinte. Marele nostru istoric bisericesc Milan Șesan amintește, reluându-l pe Nicolae Iorga, că inscripția din Biserica „Trei Ierarhi”, care se referă la Sfânta Parascheva, este opera aceluiași mitropolit moldovean [i subliniază că, în principala sa operă literară, acesta a ales în chiar titlul cărții chipul Sfintei Parascheva, alături de cel al Sfântului Ioan de la Suceava. Același istoric menționează, plecând de la realitatea menționată mai sus, că este posibil ca însuși mitropolitul Varlaam să fie cel care a înmulțit stihurile la fiecare canon închinat sfintei cu alte patru stihuri în mineiul românesc față de cel slavonesc sau grecesc¹³.

Cu siguranță că, în alcătuirea acestei vieți, mitropolitul Moldovei, Varlaam, s-a folosit de unele manuscrise grecești [i slavonești care circulau la acea dată în spațiul ortodox, prelucrate după scrierea patriarhului Eftimie de Târnovo. -n *Evanghelia învâtoare*¹⁴

¹² *Sfânta Cuvioasă Parascheva, ocrotitoarea Moldovei*, Editura Trinitas, Iași, 1994, p. 11.

¹³ Pr. Prof. Milan Șesan, *Cinstirea Cuvioasei Parascheva*, în MMS, 1955, an XXXI, nr. 3, pp. 133-134.

¹⁴ Această lucrare cuprinde peste 600 de pagini în care se găsesc cazanii la duminicile anului, la sărbătorile împărătești și ale sfinților, fiind tradusă de ieromonahul Silvestru „de pre ruscă pre limbă rumânească cu voia și cheltuiala creștinului domn Matheiu Basarab voevod”. În 1644, lucrarea va fi retipărită la

de la Govora a ieromonahului Silvestru din 1642 este menționat [i] Sfânta Parascheva, probabil o preluare după lucrarea mitropolitului Varlaam. Mențiuni pe scurt despre aceea [i] sfântă avem [i] în lucrarea *Viaja [i] petrecerea sfin]ilor* (4 volume, Iași, 1682-1686) a mitropolitului Dosoftei al Moldovei, dar [i] în *Vie]ile de sfin]i* [i] în *Mineiele* tipărite în țara noastră [i] folosite la slujbele religioase¹⁵.

-n veacul al XVIII-lea, via]a Sfintei Parascheva este întâlnit în mai toate publica]iile române [ti: *Mineiele* mitropolitului Antim Ivi-reanul (1708-1716) din 1706 sau marea edi]ie a *Mineielor* realizate de episcopul Damaschin Dascălul (1708-1725), până la Chesarie al Râmnicului (1775-1780), Filaret al Râmnicului (1780-1792) [i] Grigorie al II-lea (1760-1786), din 1780¹⁶. -n aceea [i] perioadă, Sfânta Parascheva este menționat [i] în edi]iile Liturghierelor, la Proscomidie fiind trecut în ceata cuvioaselor maici¹⁷.

La sfârșitul veacului al XIX-lea, episcopul Romanului Melchisedec Ștefănescu (1823-1892) tipărește o importantă lucrare intitulată *Via]a [i] minunile Cuvioasei noastre Parascheva cea nouă [i] istoricul sfin]telor ei moa]te* (București, 1889).

Via]a Sfintei Parascheva este întâlnit [i] în marea edi]ie a *Vie]ii Sfin]ilor* publicată de Ignatie [i] Gherontie în numele țarului rus Alexandru Pavlovici (1801-1825), al exarhului Gavriil Bănulescu Bodoni (1808-1821) [i] al mitropolitului Moldovei Veniamin Costachi (1803-1842) din 1809. Această lucrare, tradusă din limba slavă în limba română la Mănăstirea Neam], face referire în 159 de rânduri la via]a [i] istoricul moa]telor Cuvioasei Parascheva. [i] în

Mănăstirea Dealu (cf. Pr. Ion Vicovan, *IBOR*, vol. I, Editura Trinitas, Iași, 2002, pp. 242-243).

¹⁵ *Sfânta Cuvioasă Parascheva – ocrotitoarea Moldovei*, p. 11.

¹⁶ Marea ediție a *Mineielor de la Râmnic* a fost începută de Chesarie (el le tipărește pentru prima oară în limba română, între anii 1776 [i] 1779: Mineiul pe octombrie, în 1776; cel pe noiembrie, în 1778; iar cele pentru lunile decembrie-martie, în anul 1779) și continuată de Filaret al Râmnicului. Episcopul Filaret tipărește ultimele șase *Mineie* în 1780, fiind ajutat de alți cronicari: Anatolie ierodiacon, Rafail monahul sau Iordan Cappadochianul gramatic.

¹⁷ Pr. Prof. Milan Șesan, *Cinstirea Cuvioasei Parascheva*, p. 134.

după altele în anul 1235²¹ sau între 1230²² [i 1238²³. După alte informații se pare că moaște Sfintei Parascheva au fost depuse în Biserica „Sfinții 40 de Mucenici” din Târnovo²⁴ sau în Biserica „Sveta Petka”, după cum afirmă Hristo Popov²⁵.

Strămutarea moaștelor s-a făcut într-o atmosferă deosebit de solemnă [i fastuoasă, demnă de un imperiu, așa cum era acesta nou apărut pe harta Europei. Evenimentele petrecute o dată cu acest moment, dar [i relatările despre procesiunea maiestuoasă ce avea în frunte racla cu moaște Cuvioasei amintesc de fastul bizantin pe care vlaho-bulgarii doreau să-l imite [i să-l urmeze. Ca [i în zilele noastre, cortegiul ce însoțea această „mare podoabă a Bisericii” era condus de un ierarh [i de o mare mulțime de preoți [i diaconi. Este amintit acum mitropolitul Marcu de Preslav, cel care a însoțit racla Sfintei Parascheva până la Târnovo. Aici Sfânta este întâmpinată de țarul Ioan Asan al II-lea, de mama sa, Elena, [i de soția sa, Ana, care i-au ieșit înainte, alături de alți demnitari imperiali [i credincioși, la patru kilometri de capitală. Alături de această, se afla patriarhul de Târnovo, Vasile²⁶. Unii cercetători afirmă că această strămutare a avut loc în ziua de 14 octombrie, care va [i deveni ziua de pomenire a Sfintei Parascheva²⁷.

Viața Sfintei Parascheva a fost scrisă mai târziu (în veacul al XIV-lea) de patriarhul *Eftimie* (Eutimie) al Bulgariei, folosind izvoare mai vechi, prilej cu care este trecut în Sinaxarul Bisericii Ortodoxe din Bulgaria²⁸.

²¹ *Sfânta Cuvioasă Parascheva, cu sfintele moaște la Iași: viața, istoricul moaștelor, minunile, acatistul, paraclisul*, Editura Sophia, București, 2008, p. 45.

²² Pr. Constantin Chiriac, *La Prea Cuvioasa Parascheva (hramul Catedralei episcopale din Roman)*, în MMS, 1971, an. XLVII, nr. 9-12, p. 668.

²³ Prof. Dr. M. Șesan, *Viața Cuvioasei Parascheva, note critice*, p. 262.

²⁴ *Idem*, *Cinstirea Cuvioasei Parascheva*, p. 131.

²⁵ *Sfânta Parascheva – călăuza pelerinilor*, Editura Trinitas, Iași, 2000, p. 43.

²⁶ *Sfânta Cuvioasă Parascheva, cu sfintele moaște la Iași: viața, istoricul moaștelor, minunile, acatistul, paraclisul*, pp. 45-46; Melchisedec Ștefănescu, *Viața și minunile Cuvioasei maicii noastre Parascheva cea nouă și Istoricul sfintelor ei moaște*, pp. 23-25.

²⁷ Prof. Dr. M. Șesan, *Viața Cuvioasei Parascheva, note critice*, p. 264; *Sfânta Parascheva – călăuza pelerinilor*, p. 43.

²⁸ Pr. Prof. Milan Șesan, *Cinstirea Cuvioasei Parascheva*, p. 131.

I.6. Moa[tele Sfintei Parascheva `n Serbia [i la Constantinopol

Viitorul mitropolit al Kievului Grigorie Țamblac relateaz\, ca martor al evenimentelor de la Vidin, `mprejur\urile `n care turcii cuceresc Vidinul [i cum, din cauza l\comiei, „au fostu [i cinstitele moa[te, dezbr\cate de podoabele cele pre]ioase [i `nv\lite `n ni[te tren]e s\r\ce[ti”³⁵. La rug\mintea domni]ei s\rbе Mili]a-Eufimia (†1405), v\duva cneazului Laz\r (1329-1389) [i mama despotului s\rb {tefan Lazarevici (1374-1427), sultanul va d\rui Serbiei moa[-tele Sfintei Parascheva. {i despre acest moment g\sim informa]ii pre]ioase la Grigorie Țamblac: „S-a `nt\mplat c\ cucernica cneaghin\ a Serbiei, v\duva cneazului Laz\r³⁶, a vizitat pe puternicul st\p\nit\or al otomanilor, [i nu singur\, ci `mpreun\ cu doi fii ai s\i, cu despotul {tefan [i cu Vulcan, fratele lui, [i cu cneaghina Eutimia, so]ia viteazului despot Ugle[. Cneaghina s\rb\ era `mpodobit\ cu toate virtu]ile pustnice[ti [i mai mult `i cov\r[ea cu `n]elepciunea. Cu `ndr\zneal\ s-a apropiat ea de sultan, care era plin de cinstire c\tre d\nsa, [i a cerut de la d\nsul pentru sine, nu oarecare cet\]i sau p\m\nturi `mprejmuitoare – avu]ie de pu]in\ vreme a c\rei dulcea] cur\nd trece –, ci `nsufle]it\ de o mare dragoste c\tre Cuvioasa, a cerut sie[i sfintele ei moa[te. Necredinciosul sultan a r\as de cererea cea cucernic\ [i a `ntrebat-o: Pentru ce nu ceri ceva mai de pre] `n locul unor oase uscate nemi[c\toare? Dar evlavioasa femeie, `nt\rind cuv\ntul s\u, a gr\it c\ d\ `n schimb toat\ averea sa pentru aceast\ comoar\. Atunci, l\ud\nd os\rdia ei – c\ci [i barbarii pre]uiesc virtutea –, i-a dat ceea ce dorea. Iar ea, cu dragoste cuprinz\nd sfintele moa[te, s-a lipit de ele cu buzele [i cu inima [i a v\rsat lacrimi de bucurie. Neav\nd la

³⁵ Episcopul\ Melchisedec, *Vi\ta \i scrierile lui Grigorie Țamblac*, p. 35.

³⁶ Despre lupta antiotoman\ a statelor din Balcani `n aceast\ perioad\ vezi: Vasile V. Muntean, *Bizantinologie*, vol. II, Editura „`nvierea”, Arhiepiscopia Timi\oarei, 2000, pp. 84-86; Pr. Prof. Dr. Emanoil B\bu\, *Bizan\ul, istorie \i spiritualitate*, edi\ia a doua, revizuit\ \i ad\ugit\, Editura Σοφια, Bucure\sti, 2003, pp. 445-446.

sine o raclă sfin]ită, le-a înfă]urat cu aromate [i ve]minte aurite [i cu mare cinste le-a str]mutat în]ara sa [i acolo le-a pus în biserica sa casnică [biserica palatului]. }i precum ea a p]zit trupul Cuvioasei de mâinile barbarilor, n]d]duind a se ferici cu dânsa în -mp]r]ia Cerurilor, a[a [i Domnul a ap]rat [i m]rit]mp]r]ia ei cea p]mântească”³⁷.

Dup] ce sfintele moa]te au fost d]ruite cneaghinei Mili]a, ele au fost duse în Serbia [i a]ezate în biserica palatului din Kru]eva]. Dup] lupta de la Ankara (1402), }tefan Lazarevici, la întoarcerea din Constantinopol, a luat titlul de despot, primind în dar de la]mp]ratul maghiar Sigismund (1368-1437) Belgradul, Matsvansk [i Valievo. Acum sunt mutate moa]tele Sfintei Parascheva din Kru]eva] la Belgrad, unde au r]mas vreme de 123 de ani, pân] când, în 1521, acesta este cucerit de turci³⁸. Aici, în Belgrad, a fost ridicat] o frumoas] biseric] în cinstea Sfintei Parascheva [i, potrivit unei tradi]ii, pe locul acesteia, distrus] de turci, a fost zidit] actuala biseric] a Sfintei Parascheva.

Când Serbia devine pa]alâc turcesc, prin cucerirea capitalei Belgrad în 1521 de c]tre sultanul Soliman Magnificul (1520-1566), biserica cea mai frumoas] a ora]ului [i care ad]postea moa]tele Sfintei Cuvioase Parascheva a fost transformat] în geamie, moa]tele Sfintei fiind transportate, al]turi de alte podoabe deosebit de pre]ioase, la Istanbul. Al]turi de moa]tele Sfintei Parascheva au mai fost transferate în capitala Imperiului otoman [i moa]tele]arinei Teofana [i o icoan] f]c]toare de minuni a Maicii Domnului, a c]rei zugr]vire a fost atribuit] Sfântului Evanghelist Luca³⁹.

Moa]tele Sfintei Parascheva ajung la Constantinopol datorit] insisten]elor patriarhului ecumenic din acea perioad], Teolipt I (1513-1522), dar [i ale urm]torului patriarh, Ieremia I (1522-1545). -n schimbul multor daruri oferite sultanului, acesta le încredin]ează

³⁷ Episcopul] Melchisedec, *Vi]ta și scrierile lui Grigorie]amblac]*, pp. 36-37.

³⁸ *Sfânta Cuvioas] Parascheva, cu sfintele moa]te la lași: via]a, istoricul moa]telor, minunile, acatistul, paraclisul*, pp. 51-52.

³⁹ *Ibidem*, p. 52; *Cronica lui Macarie*, în *Cronicile slavo-române din sec. XV-XVI publicate de Ion Bogdan*, edi]ie rev]zut] și completat] de P.P. Panaitescu, Editura Academiei Republicii Populare Române, Bucure]ti, 1959, p. 93.

cre[tinilor. Pe drumul spre Istanbul, moa[tele sfintei sunt expuse spre `nchinare cre[tinilor din Peninsula Balcanic\, lucru deosebit de important având `n vedere c\ toate aceste teritorii se aflau sub domina]ie otoman\ de o lung\ perioad\ de timp⁴⁰.

Dup\ alte informa]ii, moa[tele Sfintei Parascheva au fost luate din Belgrad de c\tre sultan drept prad\ de r\zboi. Pe drumul de `ntoarcere `n capital\, din cauza \comiei sale, sultanul, contra unor `nsemnate sume de bani, a acceptat ca moa[tele s\ fie aduse `naintea cre[tinilor spre `nchinare. Ajunse la Istanbul, sfintele moa[te au fost p\strate o vreme `n palatul sultanului, pân\ când, din cauza minunilor care se s\vr[eau la sicriul Sfintei Parascheva, turcii au fost cuprin[i de fric\, iar sultanul a poruncit ca ele s\ fie scoase din palatul s\u. Totu[i, `n schimbul moa[telor [i al celorlalte obiecte de pre] r\pitate din bisericile cre[tinilor din Serbia, sultanul a cerut o sum\ foarte mare de bani⁴¹, `ntre 12.000 (dup\ afirma]ia lui Scarlat Vizantios) [i 20.000 de duca]i (dup\ alte informa]ii).

-n aceast\ perioad\ s-a alc\tuit o slujb\ `n limba sârb\ `nchinat\ Cuvioasei, slujb\ care a p\truns [i la noi, `n *Antologhionul* de la Neam] din 1825, `n *Mineiele* lui Neonil (de la Neam]) din 1845-1846 [i `n *Mineiele* mitropolitului Andrei {aguna (1864-1873) din 1855⁴².

Moa[tele Sfintei Parascheva au fost `ncredin]ate Patriarhiei Ecumenice care le-a p\strat ca pe un odor de mare pre]. Din cauza instabilit\ii politice [i religioase la care era supus\ Biserica Ortodox\ aflat\ sub domina]ia Imperiului Otoman, de-a lungul timpului, re[edin]a patriarhului de Constantinopol a trebuit s\ se mute de mai multe ori. Moa[tele Sfintei Parascheva, intrând `n posesia Patriarhiei, au fost a[ezate `n Catedrala Patriarhal\ din Istanbul, iar când re[edin]a patriarhal\ a fost nevoit\ s\ se mute [i moa[tele au trebuit mutate `ntr-o alt\ biseric\. Astfel, `n Constantinopol racla

⁴⁰ Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, *Sfin]i daco-romani și români*, edi]ia a treia, Editura Trinitas, Iași, 2007, p. 245; *Via]a și Acatistul Cuvioasei Parascheva – ocrotitoarea Moldovei*, Galați, 1999, pp. 8-9.

⁴¹ *Sfânta Cuvioasă Parascheva, cu sfintele moaște la Iași: via]a, istoricul moaștelor, minunile, acatistul, paraclisul*, p. 52.

⁴² *Sfânta Parascheva – călăuza pelerinilor*, p. 52.

Capitolul II

MOAȘTELE SFINTEI PARASCHEVA ÎN MOLDOVA

II.1. Vasile Lupu – apărător al Ortodoxiei

Situația Bisericii Ortodoxe din Imperiul Otoman a fost una deosebit de dificilă, începând cu anul 1453, când Constantinopolul a căzut sub turci. Chiar dacă au existat și încercări de dialog între Biserică și adepții Coranului⁴⁸, în practică, lucrurile au fost diferite⁴⁹, cea dintâi având mult de suferit.

Declinul politic în care a intrat Înalta Poartă la începutul veacului al XVI-lea a fost consecința deselor confruntări cu puterile occidentale sau cu revoltele popoarelor cucerite. Pe fondul acestui declin, corupția a devenit una generalizată, fapt demonstrat și de frecventele schimbări de patriarhi sau de plata unor importante sume de bani din partea celor care râvneau să devină Millet Pașa⁵⁰. Drama prin care trecea Biserica era mare, culminând cu asasinarea unor patriarhi, cu dărâmarea multor biserici [și confiscarea averilor bisericesti, cu vânzarea odoarelor de mare preț ale creștinilor (icoane sau sfinte moaște)]. Taxele foarte mari impuse de autoritatea turcească au adâncit de foarte multe ori Patriarhia Ecumenică în

⁴⁸ Sultanul a urmărit prin acțiunile sale crearea unui cadru legal în care să-și desfășoare activitatea Patriarhia Ecumenică în cadrul Imperiului Otoman. În sensul coabitării pașnice între creștini și musulmani s-au oferit o serie de privilegii: posibilitatea alegerii unui nou patriarh; faptul că patriarhul se bucura de libertate deplină în administrarea Bisericii și nimeni nu avea dreptul să se implice în hotărârile sale (cel puțin la nivel teoretic); persoanele din anturajul patriarhului erau considerate inviolabile (episcopii sau preoții); clerul era scutit de impozite. Am putea menționa că, teoretic, Biserica devine acum un stat în stat.

⁴⁹ Toți creștinii aveau datoria de a plăti anual haraciul; multe biserici au fost transformate în moschei; în filosofia religioasă a islamului creștinii erau considerați necredincioși; nu aveau drepturi reale sau cetățenie.

⁵⁰ Despre situația Bisericii Ortodoxe din Imperiul Otoman a se vedea Pr. Nicolae Chifor, *Istoria creștinismului*, vol. IV, Editura Trinitas, Iași, 2005, pp. 107-129.

datorii și nu puține au fost cazurile în care aceste datorii au fost achitate de oameni importanți ai lumii creștine din afara Imperiului Otoman (mari boieri sau domnitori). Unul dintre cele mai grăitoare exemple este acela al domnului Moldovei Vasile Lupu (1634-1653, †1661) care va plăti în anul 1641 datoria Patriarhiei Ecumenice, cum făcuse mai înainte și cu datoriile Patriarhiei de Ierusalim.

În anul 1640, datoria Patriarhiei Ecumenice față de Înalta Poartă era atât de mare încât exista posibilitatea, și riscul, ca sultanul să o desființeze. Patriarhul ecumenic Partenie I cel Bătrân (1639-1644) va cere ajutorul domnului Moldovei în vederea acordării unui sprijin financiar care să redreseze situația Bisericii din capitala fostului Imperiu. Solicitarea este primită cu multă bunăvoință de evlaviosul domn Vasile Lupu, care consimte să achite integral datoria, condiționând însă acest lucru de posibilitatea ca în viitor „activitatea administrativă și economică a Patriarhiei să fie reglementată prin intermediul unei comisii alcătuită din câțiva epitropi aleși de sinod”⁵¹, lucru care ar fi trebuit să limiteze cheltuielile excesive ale conducătorilor Bisericii din Istanbul. Toate aceste solicitări au fost acceptate de conducătorii bisericești din capitala turcească, Vasile Lupu putând astfel să controleze cheltuielile prin capuchehaia⁵² sa din capitala Imperiului Otoman⁵³. În anul următor domnul Moldovei va plăti pentru Patriarhia Ecumenică suma de 2.500.000 de aspri⁵⁴ Înaltei Porți⁵⁵. De altfel, ajutoarele și daniile domnitorului „cu hirea înaltă” sunt întâlnite în tot Orientul ortodox, întărind astfel percepția generală că domnul Moldovei amintește de tradiția imperială bizantină⁵⁶.

⁵¹ Constantin Ţerban, *Vasile Lupu, Domn al Moldovei (1634-1653)*, Editura Academiei Române, București, 1991, p. 189.

⁵² Reprezentant sau agent diplomatic al domnitorilor români la Poarta otomană.

⁵³ Cu toate măsurile de prevedere pe care le-a luat domnul Vasile Lupu, într-o scrisoare primită din partea Sinodului Patriarhiei la 10 decembrie 1644 se arată că datoria instituției se ridică la 25.000 de ruble (cf. Constantin Ţerban, *op. cit.*, p. 190).

⁵⁴ Monedă turcească din argint.

⁵⁵ Cf. Constantin Ţerban, *op. cit.*, p. 190.

⁵⁶ Arhim. Lect. Dr. Varlaam Merticariu, Pr. Asist. Dr. Ni] Dan Danielescu, Pr. Conf. Dr. Ioan Vicovan, *istorii ai Bisericii și promotori ai culturii. Mitropolii*

În veacul al XVII-lea, domnitorul Moldovei Vasile Lupu s-a remarcat ca un mare apărător al Ortodoxiei prin daniile pe care le-a făcut pe parcursul domniei⁵⁷, prin bisericile pe care le-a ctitorit sau au fost înălțate în această perioadă⁵⁸ și prin stăvilirea expansiunii catolice în Moldova. Însă cea mai mare realizare a domniei pentru Moldova și Biserica ei rămâne aducerea moaștelor Sfintei Parascheva la Iași. O însemnare pe o Evanghelie dăruită Sfântului Mormânt de Vasile vodă îl numește pe domnul Moldovei mare ctitor al ortodoxiei: „După aceea, acel domn Vasile, cu voia lui Dumnezeu, a ajuns domn a toată Moldovlahia și a stat în scaunul său la anul de la Adam 7142, în luna lui aprilie 27, și s-a arătat mare ctitor al dumnezeieștilor mănăstiri și faima grecilor”⁵⁹.

Domnul Vasile Lupu este văzut și de Dimitrie Cantemir ca un important factor de progres al Moldovei medievale pentru că în timpul său „Moldova a început să se trezească și să fie scoasă întrucâtva la lumină din întunericul adânc cu care o acoperise barbaria”⁶⁰. Toate acestea se datorează, în primul rând, interesului

Moldovei de la început până azi, Editura Trinitas, Iași, 2005, pp. 61-63; o scrisoare în slavon trimisă de egumenul Mănăstirii Vorone, prin 1634, domnului Vasile Lupu amintește de tradiția imperială bizantină: „† Binecredinciosului, de Hristos iubitorului, cu coroană împărătească încoronat de Hristos Dumnezeu... preamiosului nostru domn Io Vasile voievod, din mila lui Dumnezeu domn al Țării Moldovei” (Dumitru Năstase, *Coroana împărătească a lui Vasile Lupu*, în AII, XXXI, 1994, pp. 43-49).

⁵⁷ Un foarte interesant tabel al înzestrării cu sate, vaduri de moară, prisăci, heleșteie, siliști, pentru foarte multe biserici și mănăstiri din perioada domniei lui Vasile Lupu aflăm în lucrarea lui Constantin Șerban, *op. cit.*, pp. 113-115.

⁵⁸ Biserica „Sfinții Voievozi” (Roșca) – 1637, Biserica „Sfinții Atanasie și Chiril” (Copou) – 1638, Biserica Albă (Rojdestvo) – 1640, Biserica Talpalari – 1640, Biserica Vovidenia – 1644, Biserica Curelari – 1650, Biserica Sfinții „Atanasie și Chiril” (municipiul Iași) – 1650, Schitul Clatia – 1651.

⁵⁹ Pe marginea acestui text s-a iscat o întreagă polemică în ceea ce privește data la care a ajuns pe tronul Moldovei Vasile Lupu; de văzut: Ștefan S. Gorovei, *Când a primit Lupu vornicul domnia Moldovei?*, în AII, XXXI, 1994, pp. 3-8.

⁶⁰ Dimitrie Cantemir, *Descrierea Moldovei*, traducere după originalul latin de Gh. Guju, introducere de Maria Holban, comentariu istoric de N. Stoicescu, studiu cartografic de Vintilă Mihăilescu, indice de Ioana Constantinescu, cu o notă asupra ediției de D.M. Pippidi, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1973, p. 373.

domnesc de a întemeia la Iași o școală grecească, o tipografie care urma să editeze cărți bisericești și pravile (acestea având drept scop citirea în limba țării a Evangheliei, Apostolului și apoi a întregii Sfinte Liturghii)⁶¹.

Planșa V. Domnitorul Vasile Lupu

Marele istoric Nicolae Iorga îl caracterizează pe viitorul domn al Moldovei ca fiind „un cunoscător și explorator isteț al intereselor creștine din Statul otoman, un drept-credincios stăpânitor al supușilor săi de o strictă ortodoxie, dar, în același timp, și un tutor ambițios, cu apucături în adevăr împărătești, al Bisericii celei Mari ca și al tuturor Patriarhiilor și organizațiilor religioase din Împărăție, cărora nu se învoia fără această recunoaștere a lui ca urmaș de drept al Împăraților a le da prinosul, așa de prețios, în aceste timpuri de grele datorii și de puternici creditori fără răbdare și milă, al banului său moldovenesc”⁶².

⁶¹ *Ibidem*.

⁶² N. Iorga, „Vasile Lupu ca următor al Împăraților de Răsărit în tutelarea Patriarhiei de Constantinopol și a Bisericii Ortodoxe”, în *Analele Academiei Române*, Seria II, Tomul XXXVI (1913-1914), Memoriile secțiunii istorice cu 82

moaștele Sfintei Parascheva, iar darurile pentru transportul efectiv al moaștelor au fost primite de sultanul Ibrahim I (1640-1648).

Din relatările pe care le cunoaștem suntem încredințați că moaștele Sfintei Parascheva au fost obținute în dar de Vasile Lupu, iar așezarea lor în „mitropolia”⁶⁸ nou zidită pare să întărească ideea de afirmare în cadrul întregii Ortodoxii, a Țării Moldovei în acea perioadă. Dorința de afirmare în cadrul creștinismului răsăritean aflat sub stăpânire otomană se pare că a fost un ideal de seamă al lui Vasile Lupu, fapt confirmat de influența și autoritatea de care se bucura domnul Moldovei în acel timp. Chiar dacă în veacurile viitoare Imperiul țarist își va aroga supranumele de „protector al Ortodoxiei”, acest scop a fost la fel de bine atins și de domnul nostru moldovean. Și din punct de vedere politic Vasile Lupu s-a remarcat ca un domnitor vizionar, cu ambiții de expansiune, lucru demonstrat și de numeroasele confruntări cu domnul Țării Românești Matei Basarab (1632-1654), manifestându-și dorința de a deveni domn al celor două țări, luându-și chiar titlul de „domn al Moldovei și Țării Românești”⁶⁹.

Dintr-un act redactat de Patriarhie în mai 1641 aflăm că în urma înțelegerii ce a avut loc între patriarh și Vasile Lupu privind plata datoriei patriarhale, „se va pomeni pretutindeni numele său (al domnului Moldovei), al Doamnei Tudosca, al fiului Ioan”. Descoperim apoi că Tomosul redactat de Patriarhie a fost expediat în Moldova alături de „catastiful datoriilor” și de sfintele moaște care erau însoțite de trei mitropoliți de frunte de la Constantinopol: Ioanichie de Herakleea, cel ce iscălește Tomosul imediat după

⁶⁸ Maria Magdalena Székely, *Un proiect nerealizat: Mitropolia de la Trei Ierarhi*, în AII-X, XXXI (1994), p. 75; despre Biserica „Sfin]ii Trei Ierarhi” vorbește și Evlia Celebi (un c\l\tor musulman care a vizitat în mai multe rânduri Ț\rile Române) men]ionând c\ este „o patriarhie care nu-și are pereche nic\ieri pe fa]a p\mântului”, cf. *C\l\tori str\ini despre Ț\rile Române*, vol. VI, partea I, Paul de Alep, îngrijit de M.M. Alexandrescu-Dersca Bulgaru, partea a II-a, Evlia Celebi, îngrijit de Mustafa Ali Mehmet, Editura {tiin]ific\ și Enciclopedic\, București, 1976, p. 479.

⁶⁹ Gh. Pung\, „De la unirea lui Mihai Viteazul la instaurarea regimului fanariot”, în *Istoria românilor. Compendiu*, coordonatori Ion Agrigoroaiei, Ion Toderășcu, Editura „Cultura fr\ frontiere”, 1996, p. 132.

patriarh, Partenie de Adrianopol și Teofan al Paleopatriei⁷⁰. Trimișii Patriarhiei Ecumenice au fost întâmpinați la Ismail, la hotarele țării, în luna iunie de Vasile Lupu, mitropolitul țării, Varlaam (1632-1653), episcopii Evloghie al Romanului (1641-1644), Gheorghe al Hușilor (1634-1645) și un numeros alai. Ei au adus moaștele Sfintei Parascheva care au fost primite cu mare bucurie, ca un odor de mare preț, domnul închinându-i-se cu mare evlavie la sicriul de metal ce le adăpostea. Primirea moaștelor Sfintei Parascheva este zugrăvită cu măiestrie în *Cazania* lui Varlaam. Aici îl descoperim pe Vasile Lupu călare în urma sicriului de metal ce „cuprindea prețioasele rămășițe”⁷¹. Așezarea moaștelor în strălucita Biserică „Trei Ierarhi” din Iași a avut loc în ziua de 13 iunie 1641.

Zidirea Bisericii „Sfinții Trei Ierarhi” din orașul Iași pare să fi avut rolul de a impresiona și atrage atenția asupra impozanței și luxului de care se bucura Moldova în această perioadă⁷². Începută la doi ani după urcarea pe tron a lui Vasile Lupu, biserica a fost sfințită în 1639 (deși pisania bisericii poartă data 6 mai 1639, data sfințirii, lucrările însă au continuat la acest edificiu până în 1641⁷³), fiind considerată „o adevărată bijuterie artistică”, acoperită în întregime cu sculpturi exterioare și, se pare, placată cu foiță de aur⁷⁴. Inscripția săpată în piatră deasupra ușii bisericii, scrisă în limba slavonă, ce datează din timpul ctitorului său, are următorul conținut: „Cu voia Tatălui și cu ajutorul Fiului și cu săvârșirea sfântului Duh. Iată eu robul stăpânului Domnului Dumnezeu și Mântuitorului nostru Isus Hristos, și închinător al Treimeii, Ioan Vasile Voevod, cu mila lui Dumnezeu Domnitor țării Moldovei și cu Doamna

⁷⁰ Cf. N. Iorga, *Vasile Lupu ca următor al Împăraților de Răsărit în tutelarea Patriarhiei de Constantinopol și a Bisericii Ortodoxe*, p. 219.

⁷¹ *Ibidem*.

⁷² Narcisa Balaban, „Măstirea «Sfinții Trei Ierarhi» – simbol al credinței, culturii și unității”, în *Lumina*, marți, 30 ianuarie 2007, p. 16.

⁷³ Cf. Sorin Iftimi, *O ipoteză privind Trei-Ierarhii*, în *AIIX*, XXXI, 1994, p. 78; N. Grigoraș, *Biserica Trei Ierarhi din Iași*, Editura Mitropoliei Moldovei și Sucevei, Iași, 1962, p. 25.

⁷⁴ Constantin Razachevici, „Vasile Lupu – o domnie frământată de Jeluri înalte”, în *Istoria Românilor*, vol. V, *O epocă de înnoiri în spirit European (1601-1711/1716)*, coordonator: Acad. Virgil Cândea, Secretar științific Dr. Constantin Razachevici, Editura Enciclopedică, București, 2003, p. 145.

apărător al sfintei credințe răsăritene, după dumnezeiască îngrijire, a strămutat din Constantinopol cu multă osârdie și prea multă dorință aceste cinstite moaște ale Cuvioasei Maicii noastre Parascheva cea din Târnova. Această strămutare a fost a treia. Iar prea sfințitul și fericitul a toată lumea patriarh Partenie, cu toată bunăvoința și sfatul Bisericii, a trimis aceste sfinte moaște ca pe o vistierie dumnezeiască, cu prea fericții trei mitropoliți: Ioanichie al Iracliei, Partenie al Adrianupolei și Teofan al Paleon-Patronului, în zilele prea sfințitului Varlaam mitropolitul Sucevei și a toată Moldavia; iar binecinstitorul și de Hristos iubitorul și cu mila lui Dumnezeu stăpân al nostru și domnitor a toată Moldavia Ioan Vasilie Voievod, de acasă ieșind cu evlavie și din tot sufletul primind această neprețuită vistierie, potrivit le-au pus și le-au păstrat în cea nouă zidită biserică a Sfinților Trei Ierarhi și ai lumii dascăli: Vasilie cel Mare, Grigorie de Dumnezeu cuvântătorul și Ioan Gură de Aur, spre cinstea și mărirea lui Dumnezeu celui lăudat în Treime și spre veșnică solire a Preacuvioasei Maicii noastre Parascheva, pentru lăsarea păcatelor sale și a tot strălucit neamul lui. În anul de la Adam 7149, iar al domniei lui al 8-lea, în 13 iunie; în același an s-a născut și preaiubit fiul lui, Ioan Ștefan Voievod, căruia să-i dea Domnul zile îndelungate și viață de mulți ani. Amin”⁸⁰.

De precizat și faptul că Biserica „Sfinții Trei Ierarhi a fost proiectată de ctitorul ei, evlaviosul și dreptcredinciosul domn Vasile Lupu, pentru a adăposti moaște de sfinți. Locul unde au fost așezate moaștele Sfintei Parascheva nu a fost unul amenajat atunci, ci acolo unde a fost pregătit din proiectare și construcție. Aceasta înseamnă că domnul-ctitor a conceput biserica drept chivot de adăpostire a sfintelor moaște.

Înainte de așezarea moaștelor în Biserica „Sfinții Trei Ierarhi” acestea au fost înfășurate într-o pânză de in și sigilate de către domnitorul Vasile Lupu și mitropolitul Varlaam cu scopul de a nu fi niciodată împărțite⁸¹. Cuvintele scrise acum: „Blestemat să fie cel care va împrăștia moaștele Sfintei Cuvioase Parascheva”, au făcut ca în decursul timpului nimeni să nu se poată atinge de Sfintele

⁸⁰ *Mineiul pe octombrie*, p. 178.

⁸¹ Cf. † Calinic Botoșneanul, *op. cit.*, p. 196.

moaște pentru a le împărți, această interdicție rămânând neschimbată și astăzi⁸².

După dorința domnitorului Vasile Lupu și a mitropolitului Varlaam, Meletie Sirigul a scris în limba greacă slujba Cuvioasei Parascheva. La această slujbă au mai fost adăugate de către dascălii de la Academia elenă din Iași și un paraclis, imne și cântări de laudă în cinstea sfintei⁸³.

Prin aducerea moaștelor Sfintei Parascheva la Iași, domnul Moldovei Vasile Lupu a făcut din noua capitală a Moldovei loc de pelerinaj la racla aflată în Biserica „Sfinții Trei Ierarhi”.

Planșa VI. Aducerea moaștelor Sfintei Parascheva la Iași

⁸² Cf. Mirela Corl\jan, „Blestemul de 400 de ani al Sfintei Parascheva”, în *Ziarul de Iași*, 16.10.2003 (<http://www.ziaruldeiasi.ro/local/iasi/blestemul-de-400-de-ani-al-sfintei-parascheva~ni35rf>).

⁸³ Diaconul Nicolae Popescu-F\urei, *Biserica „Trei-Ierarhi” din Iași tratat\ din punct de vedere istoric cu evenimentele ce se leag\ de ea, Tez\ pentru Licen]*, Tipografia C\r]jilor Bisericești, București, 1904, p. 50.